

ÉSIK SZANDRA

Xi Jinping metaforái¹

Abstract

Xi Jinping's Metaphors

This study aims to explore the characteristics and rhetorical role of metaphors in the speeches of the leader of the Chinese Communist Party (CCP), Xi Jinping. This is done through the examination of two text corpora, each containing nine speeches by President Xi from the period between 2013 and 2021. The study shows that the leader of the CCP likes to use metaphors, and in many cases uses their text-organizing function. Some of President Xi's metaphors are universal, and may be based on the collective history of humanity (war, slavery); common knowledge; special technical language; the human experience (birth, learning, travel, the functioning of the body, sports); living in society (neighbourhood, family); natural phenomena etc. However, there are also culture-specific metaphors that draw on Chinese stories and legends, and the everyday life of the Chinese. Moreover, important political slogans in the CCP's communications are often based on metaphors. The most tangible sign of metaphoricality in Chinese thinking lies in idiomatic expressions.

Keywords: Xi Jinping, political rhetoric, metaphor, personification, Chinese political communication

Bevezetés

Xi Jinping 习近平 2012 óta a Kínai Kommunista Párt (KKP), ezzel együtt Kína de facto vezetője. Hazai és külföldi eseményeken egyaránt rendszeresen mond beszédeket, amelyek üzenetét a kínaiak és a nemzetközi közösség is figyelemmel kíséri. Jelen tanulmány célja azonban nem a tartalomelemzés, hanem a beszédek formai vizsgálata. Arra vállalkozik, hogy Xi Jinping beszédeiben feltárja a metaforák jellemzőit és retorikai szerepét. Ennek eszköze két olyan

¹ Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

szövegkorpusz vizsgálata, amelyek a 2013 és 2021 közötti időszakból Xi elnök kilenc-kilenc felszólalását tartalmazzák.

A korpuszok vizsgálatán keresztül a formára helyezve a hangsúlyt új szempöngböl láthatjuk Xi Jinping nyelvhasználatát, ugyanakkor a soron következő kongresszus előtt összegezhethjük az általa alkalmazott politikai nyelvezet ezen retorikai aspektusát.

Elméleti háttér

A kognitív nyelvészet kutatói (pl. Lakoff–Johnson 1980; Kövecses 2005 stb.) már évtizedekkel ezelött kimutatták, hogy a metaforikus nyelvi kifejezések használata nem elrugaszkodás a hétköznapi kommunikációtól, és nemcsak az irodalmi nyelvezetre jellemző. Multidisziplináris jellegű, ezzel együtt az emberi gondolkodás valamennyi területén előfordulhat, így a politikaelmélet, jog, pszichológia, művészet, filozófia, üzlet, de Johnson szerint még a fizikai tudományok, a biológiai tudományok és a közgazdaság területén is.² „A metaforák formálják cselekvésünket, megértésünket, véleménynyilvánításunkat. A metafora lényege, hogy megértsünk és megtapasztaljunk valamely dolgot egy másik dolog szempontjából.”³ A metaforák tehát kapcsolatot teremtenek fogalmi tartományok között, ezáltal elősegítik a megértést. A kapcsolatot a hagyományos megközelítésben a hasonlóság adja, a kognitív nyelvészet pedig tapasztalati alapról⁴ beszél.

A metaforák használata, jóllehet alapvetően nem nyelv- vagy kultúraspecifikus, hanem univerzális retorikai eszköz, megválasztásuk és tartalmuk azonban kultúráról kultúrára változhat. Ezek a retorikai eszközök nemcsak a mondani-való magyarázatában, érzékeltetésében hasznosak, hanem színesítik, árnyaltabbá teszik az önkifejezést, sokszor gyönyörködtetnek, megindítanak, azaz erősítik a beszéd érzelmi aspektusát is. A metaforákat az emberi gondolkodás inherens részeként, funkcióbeli sokféleségükért, nyelvi és kulturális jelentőségükért is érdemes elemezni.

A kínai metafora, hasonlat (*pi* 譬) terminust a nevek iskolájához sorolható Hui Shi (Hui Shi 惠施 i. e. 380–320) alkotta meg, és számos régi kínai gondolkodó nagyra értékelte a metaforák használatát. Lu megállapította, hogy *A Hada-közö fejedelemségek politikája* (*Zhanguo ce* 戰國策) például gazdag háborús és állatos metaforákban.⁵

² Johnson 1995: 158.

³ Lakoff–Johnson 1980: 5.

⁴ Kövecses 2005: 81.

⁵ Lu 1998: 90.

A kínai nyelv vonatkozásában Yu Ning (1998) a kínai metaforák univerzalitását kutatta, az angol nyelvet referenciaként véve. Vizsgálta a dühöt és a boldogságot, és megállapította, hogy azok a metaforikus nyelvi kifejezések, amelyek mentén egyezik a kínai és az angol nyelv, az emberi testből kiváltott érzelmi reakciókon alapulnak. Elemezte az eseménystruktúra-metaforát, illetve az idő téri metaforáit is, és arra a következtetésre jutott, hogy ezek nagy valószínűséggel tekinthetők nyelveken és kultúrákon átívelő metaforáknak.

Xi Jinping vonatkozásában csak elenyésző számú angol nyelvű tanulmány vizsgálta a metaforák szerepét. Wang Dan (2019) például igen nagy korpuszsal dolgozott (301 beszéd), és Xi elnök metaforáit nyolc csoportba sorolta. Ezek csökkenő gyakoriságban: utazás, háború, család, betegség, projekt, állat, test, növény. Sajnálatosan azonban az egyes típusokat nem magyarázza hosszasan, valamint az egyetlen nagy korpusz használata miatt nem kapunk árnyaltabb képet az egyes tematikájú beszédek jellemzőiről. Zheng Yanxia (2021) több példával élve, de egy közelebről meg nem határozott szövegmenyiséget elemezve vizsgálta Xi metaforáinak hatásosságát, és megállapította róluk, hogy megteremthetik a koherenciát, meggyőzhetnek, valamint hathatnak újítoág, áttörhetik a kulturális akadályokat, és erősíthetik a kulturális identitást.

Kínai nyelvű publikációk jellemzően tematikusabb korpuszokkal dolgoznak, vagy egyetlen felszólalást vizsgálnak. Chen Chen (2021) például Xi elnök 2017-es Genfben, az ENSZ-székházban elmondott beszédét elemezte. Háromféle konceptuális metaforát, azokon belül pedig számos típust különített el: projekt, utazás, háború, család, megszemélyesítés, vízfolyás, egyéb, fent és lent, elől és hátul. Wang Renhua (2020) az „Egy Övezet, Egy Út” projekttel kapcsolatos beszédeken keresztül mutatta be, Xi elnök hogyan használ ismert dolgokat absztrakt fogalmak megértésére.

A tudományos írásokon túl kínai oldalon természetesen jelen vannak a Xi Jinping nyelvezetét népszerűsítő kiadványok is. A metaforák kapcsán ilyen könyv 2018-ban jelent meg, amelyet már angolra is lefordítottak (Su Ge ed. *Xi Jinping – Wit and Vision [Ping yi jin ren—Xi Jinping de yuyan liliang 平易近人一习近平的语言力量]*).

Jelen tanulmány az eddigi szakirodalomhoz úgy kíván hozzájárulni, hogy ötvözi az angol nyelvű és a kínai nyelvű publikációk előnyeit, azaz kellő mennyiségű példával, jól körülhatárolt, tematikus korpuszok vizsgálatával mutatja be Xi Jinping metaforáit, ugyanakkor a soron következő kongresszus előtt összegezi az általa alkalmazott politikai nyelvezet ezen retorikai aspektusát.

Módszertan

Xi Jinping 2012 végétől tölti be a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának főtítkári pozícióját, így a korpusz felállításakor kilencévi munkásságából (2013–2021) álltak rendelkezésre beszédek. A szövegek téma szerinti rendszerezése után két tematikus szöveggörpuszt hoztam létre: 1) belföldi beszédek ünnepeken, megemlékezéseken; 2) külföldön elhangzott felszólalások. A második szakaszban történt a metaforák azonosítása és elemzése, a szöveggörpuszok jellemzőinek feltárása, a metaforák szövegszerkesztésben betöltött funkciójának elemzése. A görpuszokat géppel támogatott vizsgálattal elemeztem, amelyhez az NVivo szövegelemző szoftvert használtam.

A vizsgálat szöveggörpusza

A külföldi beszédeket és a belföldi ünnepi felszólalásokat tartalmazó görpuszok egyaránt kilenc-kilenc szöveget tartalmaznak, 2013 és 2021 között minden évből egyet.

A külföldi beszédek görpuszának elemeit a Kínai Külügyminisztérium honlapjáról választottam ki. A külügyminisztérium hivatalos feladatai között találjuk, hogy „híreket közöl fontos diplomáciai eseményekről, közzéteszi a külpolitikai irányelveket, az ország fontos külügyi eseményei kapcsán tudósítói feladatokat lát el, közösségi külügyi eseményeket szervez, felelős a Kína területén működő külföldi újságírók ügyeiért és a külföldi hírszervek állandó irodáiért” („发布重要外交活动信息，阐述对外政策，负责国家重要外事活动新闻工作，组织公共外交活动，主管在华外国记者和外国常驻新闻机构事务。”⁶). Így a honlapon megtalálhatók a leglényegesebb külföldön elhangzott beszédek 2012 óta. A beszédek kiválasztásakor törekedtem a legkülönbözőbb országokban elhangzott felszólalások vizsgálatára, elkerülve azt, hogy az elemzett beszédek csupán egyetlen országhoz vagy térséghez kapcsolódjanak. Miután a honlapon közölt felszólalásokat az elhangzás helyszíne és éve szerint különböző csoportokra osztottam, egyszerű véletlen mintavétellel választottam ki a görpusz elemeit. A beszédek közös jellemzője, hogy azokat Xi elnök személyesen mondta el külföldön, ez alól csak a 2021-es beszéd kivétel, amelyet a COVID–19-járványra való tekintettel videokonferencia keretében adott elő.

⁶ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának honlapja. A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának fő feladatai (Zhonghua Renmin Gongheguo Waijiao Bu zhuyao zhize 中华人民共和国外交部主要职责) https://www.fmprc.gov.cn/web/wjw_673085/zyzz_673087/ [Utol-só megtekintés: 2021.11.05.]

Az ünnepeken, évfordulós megemlékezéseken elmondott belföldi beszédek a KKP hivatalos médiája (Renmin wang ban 人民网版) által működtetett, Xi Jinping legfontosabb beszédeit tartalmazó weboldalról (Xi Jinping xilie zhongyao jianghua shujuku 习近平系列重要讲话数据库⁷) kerültek ki. Itt az évek szerint listázott szövegekből szintén véletlenszerűen választottam ki a korpusz elemeit.

A vizsgálati szövegtörzs elemeit az alábbi táblázat összegzi, feltüntetve a felszólalások idejét, helyszínét és/vagy alkalmát, valamint internetes forrását.

1. korpusz: Belföldi ünnepi felszólalások (K1)		
Időpont:	Esemény/Helyszín	Forrás:
2021. július 1.	Beszéd a Kínai Kommunista Párt megalapításának 100. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen	http://jhsjk.people.cn/article/32146278
2020. október 23.	Az önkéntes hadsereg „Álljunk ellen Amerikának, segítsük meg Koreát!” háborúba menetelének 70. évfordulója	http://jhsjk.people.cn/article/31904195
2019. december 20.	Makaó anyaországához való visszatérésének 20. évfordulója és Makaó Különleges Közigazgatási Terület ötödik kormányának beiktatási ünnepsége	http://jhsjk.people.cn/article/31516485
2018. december 18.	Beszéd a reform és nyitás meghirdetésének 40. évfordulója alkalmából	http://jhsjk.people.cn/article/30474794
2017. január 26.	Kínai újévi köszöntés	http://jhsjk.people.cn/article/29051367
2016. december 31.	Újévi beszéd	http://jhsjk.people.cn/article/28991776
2015. április 28.	Május elseje, a munka nemzetközi ünnepe	http://jhsjk.people.cn/article/26919561

⁷ Xi Jinping fontos beszédeinek gyűjteménye. (Xi Jinping xilie zhongyao jianghua shujuku 习近平系列重要讲话数据库) <http://jhsjk.people.cn/> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

2014. szeptember 24.	A Konfuciusz születésének 2565. évfordulója alkalmából rendezett Nemzetközi Akadémiai Szimpózium	http://jhsjk.people.cn/article/25727900
2013. március 1.	A Központi Pártiskola alapításának 80. évfordulója alkalmából tartott ünnepi ülés és a 2013-as tavaszi szemeszter megnyitó ünnepsége	http://jhsjk.people.cn/article/20656845
2. korpusz: Külföldi beszédek (K2)		
2021. november 29.	Kína–Afrika együttműködési fórum, videohívás Pekingből	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/202111/t20211129_10458568.shtml
2020. január 17.	Mianmar, Nepjida	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1733655.shtml
2019. június 05.	Oroszország, Moszkva, a kínai–orosz kapcsolatok 70. évfordulóján	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1670135.shtml
2018. december 1.	Buenos Aires, a 13. G20-as találkozó	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1618008.shtml
2017. január 18.	Genf, ENSZ-székház	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1431760.shtml
2016. november 21.	Lima, Perui Kongresszus	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1417468.shtml
2015. április 21.	Iszlámábád, Pakisztáni Parlament	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1256641.shtml
2014. április 1.	Brugge, Brugge-i Európa Egyetem	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1143288.shtml
2013. június 5.	Mexikóváros, mexikói szenátus	https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1047956.shtml

A metaforák

A metaforáknak – nyelvészeti szempontból – több fajtája van. Jelen tanulmány olyan szempontok mentén mutatja be a szövegkorpusz metaforáit, amelyek leginkább szemléltetik a Xi Jinpingre jellemző metaforahasználatot.

Xi Jinping vizsgált beszédeiről a metaforákkal kapcsolatban az alábbi megállapításokat tehetjük:

- 1) Részben kultúrákon átívelő retorikai motívumok, amelynek oka a metaforák mögött meghúzódó univerzális motiváció,⁸ és ez általános szinten jelentkezik.
- 2) Részben a kínai hagyományokra épülő, a kínai kultúrkörben értelmezhető, kultúraspecifikus alakzatok.
- 3) A szövegépítés fontos eszközei.
- 4) Közülük számos rendszeresen visszaköszön, Xi Jinping (ezzel a KKP) jellegzetes szóhasználatának tekinthető. A KKP ismert befolyása a szárazföldi Kína minden területén azt is indokolja, hogy ezeket a metaforákat a kínai nyelvi közösség egyre gyakrabban látja, hallja, használja, mígnem azok lassan konvencionalizált metaforákká⁹ válnak.

Univerzális metaforák

Az univerzális metaforák a közös emberi tapasztalatokon alapulnak, ezért alighanem valamennyi kultúrában és nyelvben megtalálhatók és értelmezhetők. Az emberiség kollektív történelméből ered például a háború szörnyű emléke: a háború átka (*zhazheng mozhou 战争魔咒* 2014 K2); a háború köde (*zhazheng de yinmai 战争的阴霾* 2014 K2), a háború és a szegénység árnyéka (*zhazheng he pinkun de yinying 战争和贫困的阴影* 2014 K1). A rabság képe szintén a múltból hagyományozódott tovább, ezért könnyen érthető a „lerázza a béklyót” (*baituo jiasuo 摆脱枷锁* 2017 K2) szókép.

Az emberiség közös tudásának elemei ugyancsak beépülhetnek valamennyi nyelv metaforarendszerébe. Mindannyian jól ismerjük a görög mitológiából Pandórárt, aki kíváncsiságból felnyitotta a szelencét, amelyből a világra szabadult az összes csapás. Nem kevésbé ismert Damoklész és az a bizonyos kard, amellyel ma már az akármilyen jó körülmények között is eljövendő, folyton fenyegető veszedelemre utalunk. Az efféle metaforákat Xi Jinping külföldi közönség előtt előszeretettel alkalmazza:

⁸ Kövecses 2005: 169.

⁹ Kövecses 2005: 46.

Egyik ország sem robbanthat ki háborút kénye-kedve szerint, nem károsíthatja meg a nemzetközi törvényességet, nem nyithatja ki **Pandóra szelencéjét**.

任何国家都不能随意发动战争，不能破坏国际法治，不能打开潘多拉的盒子。(2017 K2)

A nukleáris fegyver az emberiség feje fölötti **„Damoklész kardja”**, teljes mértékben be kell tiltani és végül teljesen megszüntetni, megvalósítani az atomfegyvermentes világot.

核武器是悬在人类头上的“达摩克利斯之剑”，应该全面禁止并最终彻底销毁，实现无核世界。(2017 K2)

Ma a legtöbb nyelvben használjuk a pontot, mint mondatzáró írásjelet, így egyértelmű, hogy ha valaminek pontot teszünk a végére, azzal befejezettek, lezártak tekintjük.

Ma még Kuczynski elnökkel együtt részt fogunk venni „Az ég pereme mintha a szomszédban lenne – Kína gyöngyszemeinek kiállításán”, és a színes kínai és latin-amerikai kulturális kapcsolatok év programjának **végére megfelelő pontot teszünk**.

今天，我还将同库琴斯基总统一道出席“天涯若比邻——华夏瑰宝展”。为异彩纷呈的中拉文化交流年活动画上圆满句号。(2016 K2)

Olyan tudományok, amelyeknek speciális szaknyelve kizárja a kétértelműségeket, szintén univerzális metaforák elemei lehetnek. Ilyen például a matematika, amelyből Xi elnök három fogalmat is kölcsönzött a vizsgált beszédekben. Az algebrából jól tudjuk, hogy az egyenlet változóit ismeretlennek nevezzük. Pontos ismereteink vannak a legnagyobb közös osztóról és a geometriában a koncentrikus körökről is, így valamennyi nyelvben alkalmazható szóképek ezek a közös alapokra, a közös kiindulópontokra és az egyezések keresésére.

Hogy ezt a vágyat mikor tudjuk megvalósítani, az még **ismeretlen tényező**.

这个愿望什么时候才能实现还是个未知数。(2017 K2)

Szorgalmasan keresni **a legnagyobb közös osztót**, megrajzolni a legnagyobb **koncentrikus kört**...

努力寻求最大公约数、画出最大同心圆。(2021 K1)

Közös tapasztalásunk a születés is, amellyel kapcsolatosan a bölcső is általánosan értelmezhető kép.

Fél évszázados fejlődést követően az Európa Egyetem nemcsak az Európai Unió fontos tudásközpontjává, hanem „az európai politikai elit **bölcsőjévé**” is vált. 经过半个多世纪发展，欧洲学院不仅成为欧盟的重要智库，而且成为“欧洲政治精英的摇篮”。(2014 K2)

A tanulás folyamatára és élményére is számos metafora épül a vizsgált korpuszokban.

Mert a történelem a legjobb **tankönyv**.
因为历史是最好的**教科书**。(2013 K1)

Az érdeklődés a legjobb **tanár**, amely motiválja a tanulást.
兴趣是激励学习的最好**老师**。(2013 K1)

Nincs olyan **tankönyv**, amelyet arany szabályként vehetnénk, és nincsen olyan **tanár**, aki a kínai népnek arrogánsan parancsolgathatna.
没有可以奉为金科玉律的**教科书**，也没有可以对中国人民颐指气使的**教师爷**。(2018 K1)

Mi azonban biztosan nem fogadjuk el a „**tanárok**” arrogáns parancsolgatásra hasonlító prédikációját.
但我们绝不接受“**教师爷**”般颐指气使的说教！(2021 K1)

Az elmúlt száz évben a Kínai Kommunista Párt a népnek, a történelemnek átadott egy kiválóan kitöltött **tesztlapot**.
过去一百年，中国共产党向人民、向历史交出了一份优异的**答卷**。(2021 K1)

Univerzális az utazás képe és szimbolikája is, és Xi Jinping beszédeiben igen gyakran alkalmazza ezt a szóképet: a gazdasági fejlődés belső sávja (*jingji shehui fazhan de kuaiche dao* 经济社会发展的快车道 2013 K2); mérföldkő (*lichengbei* 里程碑 2018 K1); az újjáéledés és növekedés pályája (*fusu zengzhang de guidao* 复苏增长的轨道 2018 K2); vezetni a világgazdaságot, hogy a helyes pálya mentén haladjon előre a fejlődés felé (*yinling shijie jingji yanzhe zhengque guidao xiang qian fazhan* 引领世界经济沿着正确轨道向前发展 2018 K2); annak alapvető biztosítéka, hogy „az egy ország, két rendszer” mindvégig a helyes pálya mentén megy előre (*shi “yiguoliangzhi” shizhong yanzhe zhengque guidao qianjin de genben baozhang* 是“一国两制”始终沿着正确轨道前进的根本保障 2019 K1); a történelem kereke gurul előre (*lishi de chelun gungun xiang qian* 历史的车轮滚滚向前 2020 K2); egy hosszú út is az első lépéssel kezdődik (*qianli zhi xing, shi yu zuxia* 千里之行，始于足下

2021 K2); vezetni a korszak fejlődésének széles útját (*yinling shidai fazhan de kangzhuangdadao* 引领时代发展的康庄大道 2018 K1); a közös virágzás útja, ahogyan haladunk rajta, biztosan egyre szélesedik (*gong fanrong de daolu bijiang yue zou yue kuanguang* 共繁荣的道路必将越走越宽广 2019 K1), a „két centenáriumi” célkitűzés megvalósításának hatalmas menetelésén (*zai shixian “liang ge yibai nian” fendou mubiao di weida zhengcheng shang* 在实现“两个一百年”奋斗目标的伟大征程上 2015 K1); a szocialista, modernizált ország teljes körű kiépítésének új útja felé (*xiangzhe quenmian jianshe shehuizhuyi xiandaihua guojia xin zhengcheng* 向着全面建设社会主义现代化国家新征程 2020 K1); hívunk minden egyes országot, hogy utazzon a kínai fejlődés „telekocsiján” (*huanying geguo dacheng Zhongguo fazhan “shunfeng che”* 欢迎各国搭乘中国发展“顺风车” 2016 K2, 2017 K2).

Tengerrel határos országként a kínaiak által használt utazáshoz köthető metaforák nem korlátozódnak a szárazföldi mozgásra. Xi elnök különösen szereti a hajózás, a tengeri utazás képét, amellyel rendszerint az összetartozást, a kooperációt írja le.

10 éve **egy csónakban evezünk.**

10年来, 我们同舟共济。(2018 K2)

Kínának és Pakisztánnak esőben és szélben **ugyanabban a csónakban kell evezni**, együtt szembenézni a biztonsági kihívásokkal.

中巴要风雨同舟, 共对安全挑战。(2015 K2)

A kínai és mexikói nép barátsága legyen egy hatalmas tenger, a kínai–mexikói barátságos együttműködés **hajója** haladjon előre a nehézségeket leküzdve.

我们要让中墨两国人民友情汇聚成浩瀚的大海, 让**大船**不断乘风破浪前进。(2013 K2)

Kína és Latin-Amerika sorközösségének **hajója** haladjon biztonsággal, messze. 让中拉命运共同体之**船**行稳致远。(2016 K2)

Alkossuk meg együtt Kína és Latin-Amerika sorközösségének nagy **hajóját**, vezessük Kína és Latin-Amerika baráti kapcsolatát új **útvonalakon**.

让我们共同打造好中拉命运共同体这艘**大船**, 引领中拉友好关系驶入新的**航程**。(2016 K2)

Biztosítjuk, hogy a reform és nyitás **hajója** a helyes úton, a hullámokat szelve halad előre.

确保改革开放这艘**航船**沿着正确航向破浪前行。(2018 K1)

Most abban a helyzetben vagyunk, mint amikor egy **hajó** a víz felszámára ér, és egyre sebesebben halad, amikor az ember a hegyi út közepére ér, és az meredekebb.

我们现在所处的，是一个**船到中流浪更急、人到半山路更陡**的时候，(2018 K1)

Vigyük előre az együttműködést, hogy sebességet váltson, és felgyorsuljon, hogy Kína és Latin-Amerika sorsközösségének **hajója** virágzással legyen tele. 推进合作换挡加速，让中拉命运共同体之**船满载繁荣**。(2016 K2)

Az ember társas lény, és az, hogy társadalomban él, ugyancsak eredményez kollektív élményeket. Mindannyian tudjuk, hogy a jó szomszédi viszony egymás kölcsönös megsegítésén alapszik.

Peru Kína csendes-óceáni túlparti „**szomszédja**”. Már több mint 400 évvel ezelőtt, a kínai és perui emberek átugorva a Csendes-óceánt, megnyitották a bilaterális kapcsolatok előzményeit.

秘鲁是中国在太平洋对岸的“**邻居**”。早在400多年前，中秘人民就跨越大洋，拉开了双方交往的序幕。(2016 K2)

Amennyiben **a szomszédnak** problémája van, nem lehet csak arra gondolni, hogy felállítsuk a saját kerítésünket, hanem segíteni kell neki.

邻居出了问题，不能光想着扎好自家篱笆，而应该去帮一把。(2017 K2)

Kína és Oroszország elmozdíthatatlan jó **szomszédok**, szétszakíthatatlan igaz társak.

中俄都是搬不走的好**邻居**、拆不散的真伙伴。(2019 K2)

Ennél is bensőségesebb és közelebbi viszony fűzi egymáshoz a családtagokat.

Kína többnemzetiségű, egységes nagy **családja**...

中国多民族和合一体的**大家庭** (2014 K1)

az „Egy Övezet, Egy Út” együttműködés nagy **családja**...

“一带一路”合作**大家庭** (2021 K2)

A munkások tömege érezte meg valóban, hogy a szakszervezet a „**munkások otthona**”, a szakszervezet káderei pedig a legmegbízhatóbb „**családtagok** [a férjes asszony családja]”.

让职工群众真正感受到工会是“**职工之家**”，工会干部是最可信赖的“**娘家人**”。(2015 K1)

Kína és Peru jó **testvérek**, akik kölcsönösen bíznak egymásban.

中秘是相互信任的好兄弟。(2016 K2)

Először is, a több mint 1,3 milliárdos kínai népet képviselve, **testvéreink**, a pakisztáni nép felé a legőszintébb üdvözlétemet és legjobb kívánságaimat szeretném kifejezni.

首先, 我代表13亿多中国人民, 向兄弟的巴基斯坦人民, 致以最诚挚的问候和最美好的祝愿! (2015 K2)

Kína és Afrika az imperializmus és a gyarmatosítás elleni küzdelemben elpusztíthatatlan testvéri érzelmeket alakított ki.

中非双方在反帝反殖的斗争中结下了牢不可破的兄弟情谊 (2021 K2)

A társadalomban élés miatt tudjuk azt is, hogy a régi településeken a harang hangjával jelezték az egész közösséget fenyegető veszélyt, például a tűzvészt és az árvizet.

A madárinfluenza, az ebola, a zika és további betegségek folyamatosan megkon-gatják a nemzetközi egészségbiztonság **vészharangját**.

禽流感、埃博拉、寨卡等疫情不断给国际卫生安全敲响警钟。(2017 K2)

A modern társadalmakban, leginkább az üzleti világban a bemutatkozás elmaradhatatlan kísérője a névjegykártya. Mivel tartalmazza a legfontosabb személyes információkat és a vállalkozás adatait, könnyebbé és hatásossá teheti az ismerkedést.

A kultúra és a népszokás egy ország **névjegykártyája**.

文化和民风是一个国家的名片。(2020 K2)

Tágabb környezetünk, a természet különféle jelenségeiből is merítünk a metaforákhoz. A kínai–pakisztáni együttműködés metaforája például az időjárásról alapszik: a „stratégiai partnerség minden időjárásban” (*quantianhou zhanlüe hezue huoban guanxi* 全天候战略合作伙伴关系 2015 K2) azt fejezi ki, hogy a két ország a változó nemzetközi környezetben, minden esetben kitart egymás mellett.¹⁰ A szövegkörnyezetrel kapcsolatos további metaforái:

¹⁰ Xi Jinping a pakisztáni miniszterelnökkel találkozik: Kína és Pakisztán minden időjárásban stratégiai együttműködési partner (習近平會見巴基斯坦總理: 中巴是全天候戰略合作夥伴) <http://politics.people.com.cn/BIG5/n/2014/1108/c70731-25995976.html> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

helyesen kell megragadni a kínai embereket tápláló kulturális **talajt**.

要[……] 准确把握滋养中国人的文化土壤。(2014 K1)

A kínai nép álma és küzdelme, a kínai nép értékszemlélete és lelkivilága mindvégig mélyen gyökerezik Kína kiváló, hagyományos kultúrájának **gazdag földjében**.

中国人民的理想和奋斗，中国人民的价值观和精神世界，是始终深深植根于中国优秀传统文化沃土之中的，(2014 K1)

munkán és termelésen keresztül elvetni a reményt, **learatni a gyümölcsöt**

通过劳动和创造播种希望、收获果实，(2015 K1)

40 éve, [...] **nem tarthat vissza bennünket sem eső, sem szél**, haladunk e hatalmas cél felé előre.

40年来，我们 [...] **风雨无阻**朝着这个伟大目标前进。(2018 K1)

A folyó azért tud áttörni a szakadékon, mert felhalmozta a több ezer mérföld távolságon keresztül zúduló és a folyókba visszatérő vizek hatalmas erejét.

江河之所以能冲开绝壁夺隘而出，是因其积聚了千里奔涌、万壑归流的洪荒伟力。(2018 K1)

Kitisztítani a gondolatot elhomályosító **ködöt**, amely zavarja és akadályozza a fejlődést,

廓清困扰和束缚实践发展的思想**迷雾**，(2018 K1)

Az emberi test működésén alapuló metaforák is gyakoriak és univerzálisnak tekinthetők. Xi Jinping beszédeiben nagyon gyakori a **vér** metafora. Létfonságú szövetünk, így alkalmas a nagy áldozatok kifejezésére.

A kínai–szovjet csapatok vállvetve harcoltak, közösen ellenálltak a fasiszta invázióknak, **friss vérrel** elpusztíthatatlan harci bajtársiasságot alakítottak ki.

中苏军民并肩作战、共同抗击法西斯侵略，用**鲜血**铸就了牢不可破的战斗情谊。(2019 K2)

Kína és Észak-Korea népe és hadserege osztozva örömben és bánatban, kitartva egymás mellett jóban és rosszban, **friss vérrel** hatalmas harci barátságot szilárdítottak meg.

中朝两国人民和军队休戚与共、生死相依，用**鲜血**凝结成了伟大战斗友谊。(2020 K1)

Végül a több mint 1,4 milliárd lakosú Kína **vérből és húsból** alkotott vas Nagy Falában zúzzák szét a fejüket.

必将在14亿多中国人民用**血肉**筑成的钢铁长城面前碰得头破血流! (2021 K1)

Megőrizni a párt néppel alkotott **hús-vér** kapcsolatát.

保持党同人民群众的**血肉**联系。(2018 K1)

Máskor a véráram a génnel kiegészülve az alapvető természetet hivatott hangsúlyozni.

Néhány ezer éve a béke bekerült a kínai nemzet **vérkeringésébe**, bevésődött a kínai emberek **génjébe**.

几千年来，和平融入了中华民族的**血脉**中，刻进了中国人民的**基因**里。(2017 K2)

A kínai nemzet **vérében** nincsen mások elleni agresszió, zsarnoki **gén**.

中华民族的**血液**中没有侵略他人、称王称霸的**基因**。(2021 K1)

Testünk reakcióiból tudjuk, hogy a fizikai munka verejtékezést eredményez, így válhatott ez is az erőfeszítés univerzális metaforájává.

bölcsességgel és **verejtékkel** segítette az új Kínát, hogy lefedtesse az iparosodás alapjait

用智慧和汗水帮助新中国奠定了工业化基础 (2019 K2)

A testünk, törzsünk egészét tartó gerinc a fő támasznak, tartóoszlopnak feleltethető meg.

A szorgalmas, bátor kínai nép a kínai nemzet kimeríthetlenségének, masszív fejlődésének a **gerince**.

勤劳勇敢的中国人民是中华民族生生不息、发展壮大的**脊梁**。(2017 K1)

Xi a pártot is gyakran hasonlítja egy olyan testhez, amelynek problémáit a betegség metaforájával írja le.

eltávolítani minden **vírust**, amely megtámadja a párt egészséges testét

清除一切侵蚀党的健康肌体的**病毒**, (2018 K1; 2021 K1)

E háborút követően a kínai nép teljesen eltörölte a modern idők óta elszenvedett százéves szégyent, amelynek során hagyta, hogy eltapossák és szolgává kényyszerítsék, és teljesen levetette magáról a „Kelet-Ázsia **beteg embere**” bélyeget, 经此一战，中国人民彻底扫除了近代以来任人宰割、仰人鼻息的百年耻辱，彻底扔掉了“东亚病夫”的帽子，(2020 K1)

Közös emberi tapasztalásunk a sportolás öröme is. Xi elnök a sport világából is többnyire a legkönnyebben érhető futóversenyt választotta a metaforák alkotásához, mégpedig számos alkalommal. Az alábbiakban erre láthatunk három példát.

Alá kell vetnünk magunkat a nép követelésének, átvenni a történelmi **staféta-botot**, bátorságunkat összeszedve folytatni az előremenetelt a béke és a fejlődés **maratoni futópályáján**.

我们要顺应人民呼声，接过历史接力棒，继续在和平与发展的马拉松跑道上奋勇向前。(2017 K2)

Az emberiség sorsközösségének építése egy gyönyörű cél, ugyanakkor olyan cél, amelynek megvalósításához generációk és újabb generációk **váltófutása** szükséges.

构建人类命运共同体是一个美好的目标，也是一个需要一代又一代人**接力跑**才能实现的目标。(2017 K2)

A szocialista, modernizált, erős ország építése, a kínai nemzet hatalmas újjászületésének megvalósítása **egy olyan váltófutás, amelyet úgy kell lefutnunk, hogy a stafétát egymásnak adogatjuk, és minden generációnak jó eredményt kell futnia a következő generációért**.

建成社会主义现代化强国，实现中华民族伟大复兴，是一场接力跑，我们要一棒接着一棒跑下去，每一代人都要为下一代人跑出一个好成绩。(2018 K1)

Az univerzális metaforák egyik altípusát képezik az olyan bennfentes szóképek, amelyek kifejezetten az adott hallgatóságot célozzák meg, amelyeket leginkább ők érthetnek. Figyeljük meg, 2013-ban Xi elnök mexikói közönsége előtt hogyan használta a mindkét országban igen kedvelt műugrást és az abból származó közös tapasztalást (aranyérem elnyerése) a további, kedvező együttműködés kifejezésére:

Úgy hallottam, hogy egy mexikói sporthivatalnok egyszer megkérdezte a kínai műugrócsapat vezetőjét, hogy milyen érzés aranyérmet nyerni. Két évvel ezelőtt, kínai edző irányítása alatt, a mexikói „műugrás hercegnője” Espinosa és csapat-

társai a 2011-es pánamerikai játékok műugró számában összesen nyolc aranyérmel nyertek. Mexikói barátaink is megízlelhetnék, milyen aranyérmel nyerni. Kívánjuk, hogy a mexikói műugrócsapat a továbbiakban még több aranyérmel nyerjen! Kívánjuk, hogy a kínai–mexikói együttműködések még több „**aranyérmel**” nyerjenek!

我听说，一位墨西哥体育官员曾问中国跳水队领队，包揽金牌是什么滋味。两年前，在中国教练指导下，墨西哥“跳水公主”埃斯皮诺萨和队友们包揽了2011年泛美运动会跳水项目全部8块金牌。墨西哥朋友们尝到了包揽金牌的滋味。我们祝愿墨西哥跳水队今后夺得更多金牌！祝愿中墨两国合作夺得更多“**金牌**”！（2013 K2）

Egy másik alkalommal a pakisztániak kínaiakkal kapcsolatos, illetve a kínaiak pakisztániakra használt metaforáját ismertette:

A pakisztáni nép a kínai–pakisztáni barátságot úgy írja le, mint ami „magasabb a hegynél, mélyebb a tengernél, édesebb a méznel”. A kínai nép kedvesen úgy nevezi a pakisztáni népet, mint „**jó barát, jó szomszéd, jó társ, jó testvér**”.

巴基斯坦人民将中巴友谊比喻为“比山高，比海深，比蜜甜”。中国人民则亲切地称巴基斯坦人民为“**好朋友、好邻居、好伙伴、好兄弟**”。（2015 K2）

A fent bemutatott univerzális metaforák kifejezőereje éppen általánosságukban rejlik: a közös tudáson vagy tapasztalaton alapuló fogalmi megfeleltetések gyorsabbá és egyértelműbbé teszik a kommunikációt. Láthattuk, hogy Xi Jinping az univerzális metaforákat hazai és külföldi beszédekben egyaránt előszeretettel alkalmazza.

Kínai jellegű metaforák

Az univerzális metaforák mellett találunk olyan képeket is, amelyek a kínai nyelvterületen és kultúráján kívül nehezebben értelmezhetők. Közülük számos kínai legendából és történetekből származik. Például Xi Jinping külföldi hallgatósága előtt 2014-ben a klasszikus kínai irodalom egyik kiemelkedő regényéből, a *Vízparti történetből* (*Shui hu zhuan* 水浒传) ismertté vált metaforát használta:

Ebben az időben szükséges olyan bátorság, amely „**felvisz az olyan hegyre is, ahol tigris lakozik**”.

这个时候需要“**明知山有虎，偏向虎山行**”的勇气（2014 K2）

A metaforikus nyelvezet alapjának nem kell ennyire visszamennie az időben ahhoz, hogy elérje a hatását. Sun Yat-sen (Sun Zhongshan 孙中山) a kínaiakat szétszóródott homokhoz (*yi pan san shazi* 一盘散沙子) hasonlította, akik képtelenek voltak valamely cél érdekében egyesülni. Erre utalt Xi Jinping 2021-es belföldi beszédében, amikor azt mondta, hogy „teljesen véget vetettünk a régi Kína szétszóródott homokhoz hasonló helyzetének” (*chedi jieshu le jiu Zhongguo yipansansha de jumian* 彻底结束了旧中国一盘散沙的局面 2021 K1).

Alighanem még több és ismertebb metafora kötődik Mao Zedonghoz (Mao Zedong 毛泽东). 2020-ban Xi elnök egy Maótól származó mondásra alapozta az egyik metaforáját. Mao elnök ugyanis állítólag úgy magyarázta a koreai háború sikerességét, hogy az amerikaiak csak fegyverben bővelkedtek, a kínaiak azonban harci szellem szempontjából fölényben voltak.¹¹

„Kevés fegyver, nagy harci szellem” győzedelmeskedett a „sok fegyver, kis harci szellem” fölött, és olyan hősköteményt írtunk, amely megindítja az eget, és amelytől könnyeznek a szellemek.

以“钢少气多”力克“钢多气少”，谱写了惊天地、泣鬼神的雄壮史诗。(2020 K1)

A kínai jellegű metaforák olykor a mindennapi életre épülnek. Például a kínai közösségi oldalak kezdőlapját, ahol az ismerőseink bejegyzései láthatóak „baráti körnek” nevezik.

Kína még egy lépéssel tovább fogja egyesíteni az egész világra kiterjedő „baráti körét”.

中国将进一步联结遍布全球的“朋友圈”。(2017 K2)

A kínai festészetben évszázadok óta jól ismertek a tekercsképek, amelyeket előszeretettel alkalmaznak a tájképfestészetben.

Hisszük, hogy a kínai–mianmari turisztikai év elindítását követően egyre több kínai jön Mianmarba, megtapasztalja az itteni, ezer évről hagyományozódott gyönyörű **tekercsképet**.

相信随着中缅文化旅游年的启动，会有越来越多的中国民众来到缅甸，领略这里传承千年的美丽图卷。(2020 K2)

A császárkori Kínában az ókor óta rendes körülmények között csak az lehetett hivatalnok, aki hivatalnoki vizsgát tett. A három szintből álló vizsga legma-

¹¹ Ellenállni Amerikának, segíteni Koreának, megvédeni a békét. Kevesebb fegyver, több harci szellem (抗美援朝 保卫和平 | 钢少气多) <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1681306096396404884&wfr=spider&for=pc> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

gasabb fokozata a fővárosi megmérettetés volt. Az itt sikeresen vizsgázók az államapparátus legmagasabb szervezeteinél kaptak állást. A nehéz, ám társadalmi megbecsülés által övezett hivatalnoki vizsga így feleltethető meg a KKP feladatának Xi elnök 2021-es beszédében.

Most, a Kínai Kommunista Párt egyesítve és vezetve a kínai népet ismét rálépett a második centenáriumi célkitűzés megvalósítása felé vezető új **hivatalnoki vizsga útjára**.

现在，中国共产党团结带领中国人民又踏上了实现第二个百年奋斗目标新的**赶考之路**。(2021 K1)

A metaforákat a politikai szlogenek megalkotásaihoz is előszeretettel használják, és a vizsgált korpuszokban is számos ilyet találunk. Ezek közül is a legtöbbit emlegetett a „kínai álmom” (*Zhongguo meng* 中国梦: 2013 K1; 2015 K1; 2017 K1; 2018 K1; 2019 K1; 2020 K1; 2021 K1; 2013 K2; 2016 K2), amelyet Kína újjáélesztésére, felvirágoztatására használnak. Rendkívül gyakori a zászló (*qi* 旗) metafora is, az itt vizsgált korpuszokban például az alábbi fogalmak kapcsolódtak össze a zászlós képpel: szocializmus (*shehuizhuyi* 社会主义 2018 K1); béke, fejlődés, együttműködés, közös nyereség (*heping, fazhan, hezuo, gongying* 和平、发展、合作、共赢 2018 K1; 2021 K1; 2013 K2); kínai színvonalú szocializmus (*Zhongguotese shehuizhuyi* 中国特色社会主义 2018 K1); igazságosság (*zhengyi* 正义 2020 K1); Párt (党 2021 K1); Kínai Kommunista Párt (*Zhongguo Gongchandang* 中国共产党 K1); béke, fejlődés, együttműködés (*heping, fazhan, hezuo* 和平、发展、合作 2016 K2).

Xi Jinping 2005. augusztus 15-én, Zhejiangban említette először azt a metaforát, amelyben a természeti kincsek értékét az arannyal és az ezüstrrel azonosította.¹² Ezzel a környezetvédelem fontosságára akarta felhívni a figyelmet. Az azóta szlogenné vált metafora 2018-ban még a kínai középiskolai vizsgák (*gaokao* 高考) egyik esszétémája is volt.¹³

Nem ehetjük őseink rizsét, és törhetünk utat fiainknak és unokáinknak, ha káros módszerekkel fejlődünk. **A zöld vizek és a kék hegyek valójában aranyhegyek és ezüsthégyek.**

我们不能吃祖宗饭、断子孙路，用破坏性方式搞发展。**绿水青山就是金山银山**。(2017 K2)

¹² „A zöld vizek és a kék hegyek valójában aranyhegyek és ezüsthégyek” koncepció alatti zhejiangi látogatás („绿水青山就是金山银山”理想下看浙江) <https://z.hangzhou.com.cn/2020/1slh/index.htm> [Utolsó meglejtés: 2022.01.15.]

¹³ A gaokao fogalmazása 2005, Zhejiang A zöld vizek és a kék hegyek valójában aranyhegyek és ezüsthégyek (高考作文2005年浙江绿水青山就是金山银山) <https://www.52souxue.com/plus/view.php?aid=350383> [Utolsó meglejtés: 2022.01.15.]

Szilárdan megalapozni azt a koncepciót, amely szerint **a zöld vizek és a kék hegyek aranyhegyek és ezüsthegyek.**

牢固树立绿水青山就是金山银山的理念, (2018 K1)

Xi Jinping hatalomra kerülésével, 2013-tól nagy erővel indult meg a korrupcióellenes harc, amelynek célja, hogy megtisztítsa a pártot és a kormányzást. Ennek egyik jelszava lett a „rajtaütni a tigriseken és lecsapni a legyeket” (*da hu pai ying* 打虎拍蝇 2016 K1), amelyben a „tigrisek” a felsőbb szintű korrupció vezetői metaforája, míg a „legyek” az alacsonyabb szinteken lévő korrupció hivatalnokokra vonatkoznak.¹⁴ A korrupcióellenes harc másik híres szlogenje a „kezeleni a tüneteket és a betegség okát is” (*biaoben jianzhi* 标本兼治 2018 K1), amelynek eredete a kínai orvoslásban keresendő. Nem ritkább a „fém megmunkálásához magunknak is mindenképpen keménynek kell lennünk” (*datie bixu zishen ying* 打铁必须自身硬 2021 K1) mondás, amelyben a fém megmunkálása a pártépítésre, a párton belüli munkára vonatkozik. Ehhez maguknak a kádereknek is tudatosnak kell lenniük munkájukban, viselkedésükben.¹⁵

Szintén Xi elnökké avatásáig nyúlik vissza a „megfogni a vasat és jelet hagyni rajta, rálépni a kőre és nyomot hagyni rajta” (*zhua tie you hen, ta shi liu yin* 抓铁有痕、踏石留印 2018 K1). A metaforikus nyelvhasználat mögött meghúzódó rejtett tartalom a következő: keményen, szigorúan kell hozzáállni a párt irányításához és megreformálásához, bár a feladat nem könnyű (erre utal a két kemény felületű anyag).¹⁶ Ugyancsak 2013-ban hangzott el először a „szögbeverő” mentalitás (*ding dingzi jingshen* 钉钉子精神 2018 K1) is, amely arra utalt, hogy a munkát nem egyik pillanatról a másikra, azaz nem rövid idő alatt lehet elvégezni, hanem apró lépésekkel: hiszen a szöveget sem egy kalapáccsütéssel ütjük a falba, hanem több apró mozdulatot teszünk.¹⁷ Valamivel korábbra nyúlik, de Xi által is sokat használt metaforikus kifejezés a „torta”: a közös haszon tortája (*gongtong liyi dangao* 共同利益蛋糕 2013 K1; 2015 K2); nemcsak nagy tortát kell sütni, hanem jól kell a tortát elosztani (*ji yao zuo da*

¹⁴ Cidianwang (<https://www.cidianwang.com/cd/d/dahupaiying385624.htm>) [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

¹⁵ „A fém megmunkálásához még magunknak is keménynek kell lenni” koncepciótól „a fém megmunkálásához magunknak is mindenképpen keménynek kell lenni” koncepcióig, az új irányok bemutatása (从“打铁还需自身硬”到“打铁必须自身硬”, 透露哪些新动向) https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_1829761 [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

¹⁶ Xi Jinping országirányításának kulcsszavai: megfogni a vasat és jelet hagyni rajta, rálépni a kőre és nyomot hagyni rajta (习近平治国理政关键词 (13) : 踏石留印 抓铁有痕) <http://cpc.people.com.cn/n1/2016/0229/c64387-28156592.html> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

¹⁷ Xi Jinping: alkalmazni a szög beverésének mentalitását, egy jó terv, amelyet keresztül kell vinni (习近平: 发扬钉钉子的精神, 一张好的蓝图一干到底) <http://theory.people.com.cn/n/2014/1225/c391839-26275167.html> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

dangao, geng yao fen hao dangao 既要做大蛋糕，更要分好蛋糕 2017 K2). A „torta” a kínai politikai diskurzusban a gazdasági növekedést jelenti, amelyből a lakosság nem egyenlően részesült, ezzel nagy anyagi szakadék alakult ki az egyes rétegek között.¹⁸

Megfigyelhető, hogy a kínai jellegű metaforák nemcsak a belföldi beszédekben fordulnak elő. Xi Jinping külföldön is alkalmaz ezeket a szófordulatokat, sőt nagyon szeret idézni klasszikus kínai művekből. Ezzel nemcsak terjeszti a kínai kultúrát, hanem azt is kifejezi, hogy jártas a hagyományos kínai irodalomban, és büszke országa kultúrájára és hagyományaira. Az idézetek nem hiányoznak a külföldi beszédekből sem. Ezek rendszerint – bár nem kizárólagosan – külföldiektől, leggyakrabban pedig a helyi ország híres embereitől származnak. Tiszteletet, ugyanakkor a külföldi kultúra beható ismeretét is kifejezik ezek a mondatok, miközben a hallgatóságban a közelség érzését is kelthetik. Beszédek ezen jellegzetessége annyira kiemelkedő az előző vezetőkhez képest, hogy Kínában több kiadvány is foglalkozik az aktuális párfőtítár felszólalásaiban alkalmazott idézetek bemutatásával (pl. *Renmin Ribao Pinglunbu* 人民日报评论部, 2015. *Xi Jinping Yongdian* 习近平用典, Peking).

A fenti, leginkább kínai kultúrkörben értelmezhető metaforákon túl számtalan olyan idiomatikus kifejezés van a kínai nyelvben, amelyeket csak a nyelv ismeretével vehetünk észre, és amelyek a fordítás során elvesznek. A vizsgált korpuszokban ezekre példa a szél és a felhők, azaz a változó körülmények (*fengyun* 风云 [2014 K2]); az elővíz, azaz a kezdet (*xianhe* 先河 [2015 K2]); a korszak pulzusa, azaz a korszak üteme (*shidai maibo* 时代脉搏 [2016 K2]); valaki inkább nem eszik, nehogy a torkán akadjon a falat, azaz amikor valaki nem cselekszik, nehogy kockáztatnia kelljen (*yinye feishi* 因噎废食 [2017 K2]); a hosszúval pótolni a rövidet, azaz saját gyenge pontját más erősségével helyettesíteni (*quchang buduan* 取长补短 [2017 K2]); olyan csarnok, ahol egy ember beszél, azaz mások véleményét nem meghallani, egyedül dönteni (“*yi yan tang*” “一言堂” [2018 K2]); minden szakmának megvan a maga mestere, azaz bármit csinál az ember, ha jól csinálja, az eredmény nem marad el (*hanghang chu zhuangyuan* 行行出状元 [2015 K1]); már az első összecsapásban győzedelmeskedik, azaz már az elején sikert ér el és teljesíti a feladatot (*shouzhao gaojie* 首战告捷 [2017 K1]); ijesztő hullámok, viharos tenger, azaz viszontagságos élet (*jingtao hailang* 惊涛骇浪 [2018 K1]); a Sárga-folyó tiszta, a tenger nyugodt, azaz béke uralkodik (*haiyan heqing* 海晏河清 [2018 K1]); a forrás messze, a víz hosszan folyik, azaz valami régóta fennáll (*yuanyuan liuchang*

¹⁸ Az útvonal csatája? Wang Bo „tortaelmélete” mindenkit megmozdít (路线之争? 汪薄“蛋糕论”各出招) <https://web.archive.org/web/20120520043505/http://china.dwnews.com/news/2011-07-14/57906363.html> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

源远流长 [2021 K1]); szélvihar és eső sötétíti el az eget, azaz kilátástalan a helyzet (*fengyu ruhui* 风雨如晦 [2021 K1]) stb.

Az idiomatikus kifejezések azt igazolják, hogy a kínai nyelvben, ezzel együtt a kínai logikában mennyire él a metaforikusság, a metaforikus gondolkodás. Fordítóként különös figyelmet érdemelnek a fentiekhez hasonló kifejezések, és ezt remekül példázza a *The Times* és annak nyomán számos amerikai hírportál bakija is. 2020-ban ugyanis félrefordították a Huawei alapítójának, Ren Zhengfeinek 任正非 a szavait. Ren úr a „kiküzdeni magunkat egy nehéz szituációból” (*sha chu yitiao xuelu* 杀出一条血路) kifejezéssel élt, amelyet a nyugati média szó szerint értelmezett, és egymás után jelentek meg az „öldökléssel véres utat vág magának” fordítások.¹⁹ Ugyanezt a kifejezést egyébként Xi elnök is használta az itt vizsgált 2020-as belföldi beszédében, mégpedig a kínaiak bátorságára utalva ezzel.

Metaforák mint szövegszervező elemek

Egy-egy metafora többször szolgál beszédrészeket összekötő logikai kapcsolóként. Figyeljük meg, hogy miként használta Xi Jinping az egyébként is gyakran alkalmazott hídmetaforát a 2014-es külföldi beszédében:

A flamand nyelvben a Brugge jelentése híd. A híd nemcsak megkönnyíti mindenki életét, hanem a kommunikáció, a megértés, a barátság szimbóluma. Mosmani európai utazásom alkalmával remélem, hogy európai barátaimmal együtt felépítjük az ázsiai–európai kontinens barátságának és együttműködésének a hídját.

Az imént Fülöp királlyal és feleségével együtt meglátogattunk egy genti Volvo-gyárat. Ez a gyár a legnagyobb autógyártó vállalat Belgiumban, és a Kína, Belgium, Svédország közötti hármass gazdasági és technológiai együttműködés mintája, „a kínai befektetés” és „az európai technológia” között a kölesönös előnyök és a közös nyereség hídja.

在弗拉芒语中，布鲁日就是“桥”的意思。桥不仅方便了大家的生活，同时也是沟通、理解、友谊的象征。我这次欧洲之行，就是希望同欧洲朋友一道，在亚欧大陆架起一座友谊和合作之桥。

刚才，我和菲利普国王夫妇一起，参观了位于根特的沃尔沃汽车工厂。这家工厂是比利时最大的汽车生产企业，也是中国、比利时、瑞典三方经济技术合作的典范，在“中国投资”和“欧洲技术”之间架起了一座互利共赢的桥梁。(2014 K2)

¹⁹ Huawei's founder declares 'war' on West. <https://www.thetimes.co.uk/article/huaweis-founder-declares-war-on-west-95xfwh0dw> [Utolsó megtekintés: 2022.01.15.]

Megszemélyesítések

A megszemélyesítés ontológiai metaforaként emberi tulajdonságokkal ruház fel nem emberi dolgokat. Az ontológiai metafora célja, hogy tapasztalati világunk fogalmi kategóriáinak segítségével határoljuk körül a nem kézzelfogható, kevésbé megtapasztalható elvont fogalmakat, eseményeket, cselekvéseket, állapotokat.²⁰ Az alábbiakban a Xi Jinping beszédeiben megfigyelhető metaforák közül olvasható néhány:

A világ tekintete újra és újra a virágzó Mexikóra szegeződik.

世界的目光一次又一次聚焦在欣欣向荣的墨西哥。(2013 K2)

Egymás kezét fogva együttműködni, közösen teremteni a jövőt, ez **a korszak felénk intézett felhívása, ez a történelem által ránk ruházott küldetés.**

携手合作、共创未来，是时代对我们的召唤，是历史赋予我们的使命。(2013 K2)

A két félnek folyamatosan ki kell terjesztenie a kapcsolatokat a kultúra, az oktatás, a sport, a híradás, a televízió, a turizmus és további területeken, hogy a **kínai–mexikói barátság még inkább elmélyüljön az emberek szívében.**

我们双方应该通过不断扩大文化、教育、体育、新闻、影视、旅游等领域交流，使中墨友好更加深入人心。(2013 K2)

Kína és Latin-Amerika kapcsolatának **fejlődési folyamata már bebizonyította, és a továbbiakban továbbra is igazolni fogja**, hogy a bilaterális kapcsolatok fejlődése nyitott fejlődés, inkluzív fejlődés, együttműködésen alapuló fejlődés, közös nyereséget biztosító fejlődés.

中拉关系的发展历程已经并将继续证明，双方关系发展是开放的发展、包容的发展、合作的发展、共赢的发展。(2013 K2)

A kínai nemzet **fejlődése** attól kezdve **megnyitotta** az új történelmi korszakot.

中华民族的发展从此开启了新的历史纪元。(2014 K2)

Bármely ország jelene a múltból származik. Ha megértjük, hogy egy ország merről jön, csak akkor érthetjük meg, hogy ez az ország ma miért ilyen és nem olyan, és csak akkor láthatjuk tisztán, hogy **ez az ország a jövőben merre fog menni és merre nem.**

任何一个国家的今天都来自昨天。只有了解一个国家从哪里来，才能看懂这个国家今天怎么会是这样而不是那样，也才能搞清楚这个国家未来会往哪里去和不会往哪里去。(2014 K2)

²⁰ Kövecses 2005: 50–51.

Már több mint 2000 évvel ezelőtt a **Selyemút** felállította a barátság hídját a mi két ősi civilizációnk között.

早在2000多年前，**丝绸之路**就在我们两个古老文明之间架起了友谊的桥梁。(2015 K2)

A történelem örökre emlékezetébe véste...

历史将永远铭记 (2016 K2)

A Kína és Peru közötti, egy családba tartozáshoz hasonló **baráti érzelm** már régen **gyökeret eresztett és kisarjadt** a két ország népének szívében.

中秘亲如一家**的友好情谊**早已在两国人民心中生根发芽。(2016 K2)

Az ideológia vezet a tetteket, az irány meghatározza a kiutat.

理念引领行动，方向决定出路。(2017 K2)

A 2008-ban kirobbant nemzetközi **pénzügyi válság megvilágosított** bennünket.

2008年爆发的**国际金融危机**启示我们 (2017 K2)

Az iparosodás precedens nélküli anyagi javakat **teremtett**, ugyanakkor nehezen helyrehozható ökológiai sebeket is **okozott**.

工业化**创造了**前所未有的物质财富，**也产生了**难以弥补的生态创伤。(2017 K2)

A világgazdaság ismét történelmi jelentőségű választással **néz szembe**.

世界经济再一次**面临**历史性的选择。(2018 K2)

A kínai–orosz kapcsolat egyre érettebb, biztosabb, tartósabb, új történelmi kiindulóponton **áll**, új történelmi lehetőségekkel **néz szembe**.

中俄关系愈加成熟、稳定、坚韧，**站在**新的历史起点，**面临**新的历史机遇。(2019 K2)

Van, aki azt mondja, hogy a földművelés korszakában egy embernek egész életére elég volt néhány évnyi tanulás; az iparosodás korszakában egy embernek tíz-egynéhány év tanulás volt csak elég egy életre; a tudásalapú gazdaság korába érve egy embernek egész életen át kell tanulnia, csak akkor tarthat lépést **az idő haladó léptével**.

还有人说，在农耕时代，一个人读几年书，就可以用一辈子；在工业经济时代，一个人读十几年书，才够用一辈子；到了知识经济时代，一个人必须学习一辈子，才能跟上**时代前进**的脚步。(2013 K1)

A világ minden országának népe egyaránt azt reméli, hogy békés légkörben élhet, reméli, hogy **a háború, az erőszak messze elkerüli az emberiséget**. A világ

minden országának népe egyaránt azt reméli, hogy nyugodt környezetben élhet, reméli, hogy **az éhínség, a szegénység messze elkerüli az emberiséget.**

世界各国人民都希望生活在祥和的氛围之中，期盼战争、暴力远离人类。世界各国人民也都希望生活在安康的环境之中，期盼饥饿、贫困远离人类。(2014 K1)

A hatalmas **ügy hív** bennünket, a komoly **küldetés ösztönöz** bennünket.

伟大的**事业呼唤**着我们，庄严的**使命激励**着我们。(2015 K1)

Az októberi forradalom ágyúí elhozták Kínának a marxizmus–leninizmust.

十月革命一声**炮响**，给中国送来了马克思列宁主义。(2021 K1)

Azzal, hogy élőlények mozdulatait, cselekvéseit társítjuk élettelen alanyokhoz, a mondanivaló nyomatókat, hangsúlyt kap, az üzenet pedig kifejezőbbé válik.

Összegzés

Xi Jinping tizennyolc beszédének vizsgálata után megállapíthatjuk, hogy a KKP vezetője előszeretettel alkalmaz metaforákat, számos esetben szövegszervező funkcióval. Xi elnök metaforáinak egy része univerzális, amelyeknek alapja lehet az emberiség kollektív történelme (háború, rabság); a közös tudás; a speciális szaknyelv; az emberi tapasztalás (születés, tanulás, utazás, a test működése, sport); a társadalomban élés (szomszédság, család); a természeti jelenségek.

Vannak azonban kultúraspecifikus metaforák is, amelyek merítenek a kínai történetekből, legendákból, a kínaiak mindennapi életéből. Sőt a KKP kommunikációjában jelentős politikai szlogenek is gyakran épülnek metaforákra. A kínaiak gondolkodásában meglévő metaforikusság legkézzelfoghatóbb jele pedig az idiomatikus kifejezésekben rejlik.

Felhasznált irodalom

Elsődleges források

- „Cong ‘datie hai xu zishen ying’ dao ‘datie bixu zishen ying’, toulu na xie xin dongxiang 从“打铁还需自身硬”到“打铁必须自身硬”，透露哪些新动向 [»A fém megmunkálásához még magunknak is keménynek kell lenni« koncepciótól »a fém megmunkálásához magunknak is mindenképpen keménynek kell lenni« koncepcióig, az új irányok bemutatása].” *Pengpai* 澎湃 [The Paper] 2017.10.08. https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_1829761 (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „‘Lü shui qingshan jiushi jinshn yinshan’ lixiang xia kan Zhejiang ‘绿水青山就是金山银山’ 理想下看浙江 [»A zöld vizek és a kék hegyek völgyében aranyhegyek és ezüsthégyek« koncepció alatti zhejiangi látogatás].” <https://z.hangzhou.com.cn/2020/10/10/index.htm> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Gaokao zuowen 2005 nian Zhejiang lü shui qingshan jiushi jinshan yinshan 高考作文2005年浙江绿水青山就是金山银山 [A gaokao fogalmazása 2005, Zhejiang A zöld vizek és a kék hegyek völgyében aranyhegyek és ezüsthégyek].” *Zhongzi zhongzhuo* 中职中专. <https://www.52souxue.com/plus/view.php?aid=350383> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Luxian zhi zheng? Wang Bao ‘dangaolun’ ge chu zhao 路线之争？汪薄“蛋糕论”各出招 [Az útvonal csatája? Wang Bo »tortaelmélete« mindenkit megmozdít].” *dwnews.com* [archive.org]. <https://web.archive.org/web/20120520043505/http://china.dwnews.com/news/2011-07-14/57906363.html> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- Chen Chen 2021. „Gainian yinyu shijiao xia Xi Jinping guoji yanjiang de yinyu yanjiu - yi 2017 nian Xi Jinping zai Lianheguo Rineiwa zongbu yanjiang wei lie 陈忱. 概念隐喻视角下习近平国际演讲的隐喻研究---以2017年习近平在联合国日内瓦总部演讲为列 [Chen Chen. Xi Jinping nemzetközi beszédeinek metaforikus vizsgálata a konceptuális metaforák szempontjából – Xi Jinping 2017-ben, Genfben, az ENSZ-székházában elmondott beszéde alapján].” *Journal of Hefei University (Comprehensive Edition)* 38. 1. (合肥学院学报综合版第38卷第1期): 83–140.
- Cidianwang. <https://www.cidianwang.com/cd/d/dahupaiying385624.htm> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Kang Mei yuan Chao baowei heping gang shao qi duo 抗美援朝 保卫和平钢少气多 [Ellenállni Amerikának, segíteni Koreának, megvédeni a békét. Kevesebb fegyver, több harci szellem].” *Baidu* 百度 2020.10.23. <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1681306096396404884&wfr=spider&for=pc> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- “Huawei’s founder declares ‘war’ on West.” *The Times* (online), 2020.06.07. <https://www.the-times.co.uk/article/huaweis-founder-declares-war-on-west-95xfwh0dw> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- Su Ge (szerk.) 2018. *Su Ge. Pingyijinren – Xi Jinping de yuyan liliang* 苏格. 平易近人——习近平的语言力量 [Könnyen érthető – Xi Jinping nyelvvezetének ereje]. Shanghai: Shanghai Jiaotong Daxue Chubanshe.
- Wang Renhua 王任华 2020. „‘Yidai yilu’ huayu zhong de yinyuxing biao zheng “一带一路”话语中的隐喻性表征 [Az »Egy övezet, egy út« diskurzus metaforikus ábrázolásai].” *Journal of Nanjing Institute of Technology (Social Science Edition)* 20.3 (Nanjing Gongcheng Xueyuan Xuebao Shehui Kexue ban di 20 juan di 3 qi 南京工程学院学报社会科学版第20卷第3期): 36–40.

- „Xi Jinping hui jian Bajisitan zongli: Zhongba shi quantianhou zhanlüe hezuo huoban 習近平會見巴基斯坦總理：中巴是全天候戰略合作伙伴 [Xi Jinping a pakisztáni miniszterelnökkel találkozik: Kína és Pakisztán minden időjárásban stratégiai együttműködési partner].” *Renmin Ribao* 人民日報 [*People.cn*] 2014.11.08. <http://politics.people.com.cn/BIG5/n/2014/1108/c70731-25995976.html> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Xi Jinping xilie zhongyao jianghua shujuku 习近平系列重要讲话数据库 [Xi Jinping fontos beszédeinek gyűjteménye].” *Renmin Ribao* 人民日報 [*People.cn*] <http://jhsjk.people.cn/> (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Xi Jinping zhiguo lizheng guanjianci (13): Ta shi liu yin zhua tie you hen 习近平治国理政关键词（13）：踏石留印 抓铁有痕 [Xi Jinping országitirányításának kulcsszavai: megfogni a vasat és jelet hagyni rajta, rálépni a kőre és nyomot hagyni rajta].” <http://cpc.people.com.cn/n1/2016/0229/c64387-28156592.html> *Renmin Ribao* 人民日報 [*People.cn*] (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Xi Jinping: Fayang ding dingzi de jingshen, yi zhang hao de lantu yigan daodi 习近平：发扬钉钉子的精神，一张好的蓝图一干到底 [Xi Jinping: alkalmazni a szög beverésének mentalitását, egy jó terv, amelyet keresztül kell vinni].” <http://theory.people.com.cn/n/2014/1225/c391839-26275167.html> *Zhongguo gongchandang Xinwenwang* 中国共产党新闻网 [*cpc-news.cn*] (Utolsó megtekintés: 2022.01.15.)
- „Zhonghua Renmin Gongheguo Waijiao Bu zhuyao zhize 中华人民共和国外交部主要职责 [A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának honlapja. A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának fő feladatai].” https://www.fmprc.gov.cn/web/wjw_673085/zyzz_673087/ (Utolsó megtekintés: 2021.11.05.)

Xi Jinping beszédei

- Xi Jinping beszéde a Kína-Afrika együttműködési fórumon. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/202111/t20211129_10458568.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde a Kínai Kommunista Párt megalapításának 100. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen. <http://jhsjk.people.cn/article/32146278> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde a Központi Pártiskola alapításának 80. évfordulója alkalmából tartott ünnepi ülésen és a 2013-as tavaszi szemeszter megnyitó ünnepségén. <http://jhsjk.people.cn/article/20656845> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde a reform és nyitás 40. évfordulója alkalmából. <http://jhsjk.people.cn/article/30474794> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde az önkéntes hadsereg „Álljunk ellen Amerikának, segítsük meg Koreát!” háborúba menetelének 70. évfordulóján. <http://jhsjk.people.cn/article/31904195> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Brugge-ben, a brugge-i Európa Egyetemen. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1143288.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Buenos Airesben, a 13. G20-találkozón. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1618008.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Genfben, az ENSZ székházban. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1431760.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Iszlámábádban, a Pakisztáni Parlamentben. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1256641.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)

- Xi Jinping beszéde Konfuciusz születésének 2565. évfordulója alkalmából rendezett Nemzetközi Akadémiai Szimpóziumon. <http://jhsjk.people.cn/article/25727900> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Limában, a Perui Kongresszusban. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1417468.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde május elsején, a munka nemzetközi ünnepén. <http://jhsjk.people.cn/article/26919561> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Makaó anyországra való visszatérésének 20. évfordulóján és Makaó Különleges Közigazgatási Terület ötödik kormányának beiktatási ünnepségén. <http://jhsjk.people.cn/article/31516485> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Mexikóváros, a mexikói szenátus előtt. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1047956.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Mianmarban. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1733655.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping beszéde Oroszországban, Moszkvában, a kínai-orosz kapcsolatok 70. évfordulóján. https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zyjh_674906/t1670135.shtml (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping: Kínai újévi köszöntés. <http://jhsjk.people.cn/article/29051367> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)
- Xi Jinping: Újévi beszéd. <http://jhsjk.people.cn/article/28991776> (Utolsó megtekintés: 2021.12.05.)

Felhasznált másodlagos szakirodalom

- Johnson, Mark 1995. "Introduction: Why metaphor matters to philosophy". *Metaphor and Symbolic Activity* 10: 157–162. https://doi.org/10.1207/s15327868ms1003_1
- Kövecses Zoltán 2005. *A metafora: Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Budapest: Typotex.
- Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lu, Xing 1998. *Rhetoric in Ancient China, Fifth to Third Century B.C.E. A Comparison with Classical Greek Rhetoric*. South Carolina: University of South Carolina Press.
- Wang Dan 2019. "A Study on Metaphor in Xi Jinping's Speeches Based on the Corpus". *International Conference on Education, Management, Computer and Society*: 438–442.
- Ye Qiuyue 2017. "The Comparison of Hungarian and Chinese Phonological Systems: A Pedagogical Perspective". In: *Explorations into Chinese as a Second Language*. London: Springer, 31–65. https://doi.org/10.1007/978-3-319-54027-6_2
- Yu Ning 1998. *The contemporary theory of metaphor: a perspective from Chinese*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Zheng Yanxia 2021. "The Effectiveness of Xi Jinping's Metaphorical Discourse in Cross-Cultural Communication". *Journal of Language Teaching and Research* 12.6: 1051–1055. <https://doi.org/10.17507/jltr.1204.21>

